

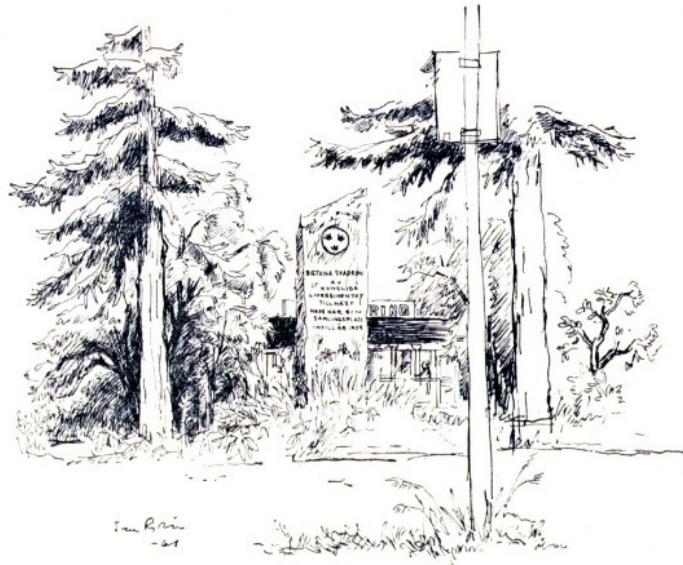

*”Garnisonsminnen berättar 26” handlar om
Minnesstenar för kompanier och skvadroner vid
Upplands ryttere
Författare Per Iko*

Per Iko, född 1963, filosofie magister i militärhistoria, major vid Livregementets husarer. Tidigare bland annat chef för Militärhistoriska avdelningen vid Förvarshögskolan samt för Arméns musikkår. Han medverkar regelbundet med militärhistoriska artiklar i tidskrifter och antologier.

Garnisonsminnen berättar Minnesstenar för kompanier och skvadroner vid Upplands ryttare

Sigtuna skvadrons minnessten i Bålsta. Teckning i Svenska Dagbladet 1961-07-20

Upphöjelsen 1667 av Upplands ryttare till Livregementet till häst sammanföll med utnämningen av Otto Wilhelm von Königsmarck till regementets överste efter Erik Planting. Fullmakten för Königsmarck är daterad den 26 november 1667 och är utfärdad i Karl XI:s namn men underskriven av änkedrottning Hedvig Eleonora.

Regementet bestod då av åtta kompanier: tre från Uppland, ett från Södermanland, två från Västmanland, ett från Närke samt ett från Värmland. Ytterligare fyra kompanier nyuppsattes 1674 i Västmanland (två kompanier), Uppland respektive Västergötland. Vid regementets omorganisation 1791 bildade Livkompaniet, Majorens kompani, Roslags kompani, Norra Upplands kompani samt Södermanlands kompani Livregementsbrigadens kyrassiärkår. Redan 1804 överfördes det sistnämnda till Livregementsbrigadens lätta infanteribataljon (det blivande Livregementets grenadjärer).

*Otto Wilhelm von
Königsmarck (1639–1688)*

Livregementsbrigaden upphörde 1815 och kyrassiärkåren blev självständig under namnet

Livregementets dragonkår, vilket från 1893 ersattes med Livregementets dragoner. När organisationen för hela det indelta kavalleriet skulle likriktas 1834, ändrades benämningen för regementets underavdelningar från kompani till skvadron. Varje regemente, med undantag av de två stora skånska kavalleriregementena, skulle bestå av fem skvadroner. För Livregementets dragonkår innebar det att en femte skvadron, Uppsala skvadron, bildades genom att nummer överfördes från de fyra ursprungliga kompanierna. Vid samma tid namnändrades Majorens kompani till Sigtuna skvadron.

Skvadronsindelning för Livregementets dragoner 1834

Som regementsmötesplatser hade Polacksbacken i Uppsala och Ladugårdsgårde vid Tegeludden i Stockholm tjänat sedan långt tillbaka. Från 1822 hade Drottningholm varit den egentliga utbildningsplatsen för exercisskvadronerna. I början av mars 1881 ryckte den första exercisskvadronen in i det nybyggda kasernetablissemanget vid Djurgårdsbrunnsviken.

Försvarsbeslutet 1925 innebar att Livregementets dragoner (K 2) från den 1 januari 1928 skulle slås samman med Livgardet till häst (K 1) och bilda det nya Livregementet till häst (K 1). Det skulle förläggas i kasernen på Sturevägen, dagens Lidingövägen, varvid förläggningen på Djurgården lämnades.

Samlings- och mötesplatser

Efter skånska kriget utfärdade Kungl. Maj:t den 20 oktober 1680 en förordning som stadgade att varje överste minst en gång i månaden måste hålla kompanimöten och sedan en gång om året dra samman hela regementet. I verkligheten var detta aldrig praktiskt genomförbart. En ny resolution fastslog den 6 juni 1695 att fyra kompanimöten och ett regementsmöte skulle hållas per år.

Att Karl XI själv tog aktiv del i regementets övningar visar anteckningarna i hans dagböcker. Om det blivande dragonregementets delar har han noterat för den 12 juni 1695 att på "eftermiddagen exercerade jag ryttarna vid Uppsala". Den 4 juli 1696 "mönstrade jag Majorens kompani av Livregementet på Ekolsund och drillade dem", den 6 juli "drillades" Livkompaniet vid Märsta, den 7 juli Norra Upplands kompani i Uppsala, och den 9 juli mönstrades och drillades Roslags kompani i Norrtälje.

I kapten Claes Grills statistiska sammandrag utarbetat 1855 för rusthållsregementena angavs följande platser som skvadronernas samlingsplatser för uppbrott respektive mötes- och övningsorter:

	<i>Samlingsplats</i>	<i>Mötes- och övningsort</i>
Livskvadronen	Rotebro, Spånga sn	Sätuna, Husby-Årlinghundra sn
Sigtuna skvadron	Gran, Yttergran sn	Gran, Yttergran sn
Roslags skvadron	Össeby, Össeby-Garns sn	Vämlinge, Estuna sn
Norra Upplands skvadron	Svista, Bälunge sn	Hov, Rasbo sn
Uppsala skvadron	Uppsala stad	Polacksbacken, Uppsala

Livskvadronens minnessten i Rotebro

Antagligen bidrog både indelningsverkets upphörande och efterdyningarna av försvarsbeslutet 1925 till att minnesstenar vid de forna kompaniernas och skvadronernas samlingsplatser började att komma på tal. Det blev Livskvadronen som var först ut med en minnessten.

Livkompaniet ur Livregementet till häst, liksom Livskvadronen, hade ursprungligen samlats vid Arenberga gård i Husby-Årlinghundra socken, mitt i dagens Märsta och strax intill Sätuna. När denna plats ersattes eller kompletterades av Rotebro är inte helt klarlagt. En uppgift vill göra gällande att kompaniet så tidigt som 1695 vid förflyttningar till eller över Stockholm samlades i Rotebro. Å andra sidan visar en tidningsnotis från 1863 att bägge platserna användes för den höstens ådermöten, det vill säga hästbesiktningar.

Några detaljer om sista gången Rotebro användes som samlingsplats för Livskvadronen har inte påträffats. I samband med rösträttsdemonstrationerna 1902 samlades däremot den 13 maj Livskvadronen vid Rotebro,

Sigtuna skvadron vid Tibble i Litslena socken och Roslags skvadron vid Ensta, och marscherade till Stockholm för att förstärka den ordinarie garnisonen.

En av de mest aktiva initiativtagarna till en minnessten torde ha varit greve Folke Bernadotte, officersutbildad vid Livregementets dragoner. Han var dessutom bosatt i Dragongården, regementets tidigare kanslihus och officersmäss vid Djurgårdsbrunnsviken. Medel till stenen samlades in genom Livregementets till häst officerskår, där Bernadotte lär ha bidragit med halva beloppet.

Invigningen uppmärksammades stort i Svenska Dagbladet

Den naturliga platsen var strax norr om Rotebro gästgivargård i Rotsunda. Avtäckningen ägde rum den 4 juni 1930 med början klockan 12 i närvaro av arvprins Gustaf Adolf. Bland övriga deltagare fanns landshövding Lennart Reutersköld, kabinettskammarherre Johan Axel Nordenfalk, förste hovstallmästaren Charles d'Otrante och överste Axel Braunerhjelm, samtliga liksom prinsen officersutbildade vid Livregementets dragoner. Naturligtvis hade även officers- och underofficerskåren vid Livregementet till häst, liksom forna officerare och underofficerare vid Livregementets dragoner, slutit upp stort.

En ryttarskvadron och en kulsprutetropp på hemväg från övningar vid Rosersberg utgjorde paradtrupp. När standaren hade blottats framträdde sekundchefen överste Göran Gyllenstierna och höll ett kort anförande samt anhöll att prinsen måtte låta täckelset falla. Regementets musikkår spelade

Marcia Carolus Rex och chefen för Livskvadronen, ryttmästare Olof Ribbing, höll till sist ett minnestal.

Den resta stenen av granit har måtten 2,70 × 0,75 × 0,17 m och stod ursprungligen på en numera alltmer försvinnande kulle, omkring 4 m i diameter. Överst är inhugget tre kronor inskrivna i en cirkel inhuggna och därunder står

LIVSKVADRONEN
AV
LIVREGEMENTET
TILL HÄST
ANVÄNDE
ROTEBRO
SOM SAMLINGSPLATS
FRÅN KARL XI:S TID
TILL 1908

På stenens nordvästra sida är ristat datum för invigningen

19 $\frac{4}{6}$ 30

Minnesstenen står på mark som tillhör Sollentuna kommun (GPS-angivelse 59.481556, 17.914944). Riksantikvarieämbetets beteckning är L2015:5281 (Sollentuna 256:1).

Foto Thomas Eckered

Sigtuna (2.) skvadrons minnessten i Bålsta

Tidigare hade Sigtuna skvadron nyttjat Örsundsbro och efter 1695 Litslena som samlingsplatser. Från åtminstone 1800-talet synes mötena omväxlande ha skett vid Grans gästgivargård i Yttergran socken och Tibble gästgivargård i Håbo-Tibble socken. För 1852 kungjordes att appbrotations- och kassationsmönstring för Sigtuna skvadron skulle ske vid Litslena gästgivargård, medan platsen var Grans gästgivargård 1854. Skvadronens hästbesiktning möten 1906 – kanske de sista? – genomfördes vid både Grillby och Bålsta järnvägsstationer.

Sigtuna skvadrons sten på sin ursprungliga plats invid Bålsta gästgivargård

Initiativ till en minnessten över skvadronen hade tagits i början av 1930-talet av korpralen Johan Vilhelm Alm, den sista ryttaren vid rusthåll nummer 16 Ålsta i Håbo-Tibble. Även denna gång bidrog Folke Bernadotte till att ekonomiska medel tillskötts av officerskåren. Stenen i grå gnejsgranit som höggs, ristades och restes av Alm, var redo för avtäckning i augusti 1931.

Livregementet till häst, som under 12–21 augusti företog en längre marsch runt Mälaren, vari ingick samövningar med Södermanlands regemente och med Första flygkåren i Västerås, passade på att den 20 augusti anlände till den utsedda platsen invid Bålsta gästgivargård med stab, tre fältskvadroner och musikkår. Kring stenen var fem stamanställda dragoner uppställda i paraduniform. Klockan 11 började sekundchefen, överste Rickman von der Lancken, ett kort anförande över indelningsverket, där han särskilt betonade hur försvarsvilja hade alstrats genom att soldater och ryttare fordom var knutna till hembygdens jord. Såväl före som efter avtäckningen spelade

musikkåren. När ceremonin var över fortsatte regementet den uppsuttna marschen mot Rosersberg för skjutövningar.

På stenen med måtten 2,15 × 0,7 × 0,3 m hade Alm ristat de tre kronorna omgivna av en ring och därunder texten

SIGTUNA SKVADRON
AV
KUNGLIGA
LIVREGEMENTET
TILL HÄST
HADE HÄR SIN
SAMLINGSPLATS
INTILL ÅR 1908

Stenen var ursprungligen rest på en cementerad förhöjning mellan gästgivargården och det forna tingshuset. Gästgiverirörelsens verksamhet lades inte ned förrän på 1950-talet och sedan 1966 är båda byggnaderna rivna. Minnesstenen flyttades under 1980-talet något längre in i parken, varvid den verkar ha spräckts.

Håbo kommun äger fastigheten som minnesstenen står på. GPS-angivelsen är 59.579944, 17.509311. Riksantikvarieämbetets beteckning är L1941:8182 (Yttergran 8:1).

*Korpral Johan Vilhelm Alm
(1865–1950) vid invigningen*

Foto Eva Grafström

Roslags (3.) skvadrons minnessten i Vämlinge

Det har berättats att Karl XI en dag 1687 tog fram en karta, studerade den en stund, och sedan satte pekfingret på en plats en mil norr om Norrtälje. ”Där”, sa kungen, ”ska exercisfält och samlingsplats iordningställas åt de tappra gossarna i Roslags Compagnie. Vämlinge hed ska den platsen benämnas. Verkställ!”

Detta kanske är en skröna, men Vämlinge i Estuna socken, även skrivet Vemblinge och Vämblinge, är skvadronens hävdvunna övningsplats. Däremot användes flera andra ställen för andra ändamål. Toftesta i Össeby-Garn nyttjades 1863 som skvadronssamlingsplats inför årets regementsmöte. Flera gånger användes Svanberga gästgivargård i Estuna för approbations- och kassationsmönstringar. Ådermöten genomfördes korpralskapsvis i Hall i Kårsta socken, Kragsta i Lohärad, respektive i Skebobruk i Ununge. Någon gång har rekryt- och remontmöte genomförts vid Ensta i Täby.

Det var godsägaren av Vämlinge, Alrik Mattsson, som hade satt i gång planerna på en minnessten för Roslags skvadron. Roslagens fornminnes- och hembygdsförening var villig att bestrida kostnaden och svarar fortfarande för stenens vård.

Söndagen den 19 juni 1932 kunde invigningen ske. På hedersplats infann sig nio ännu kvarlevande indelta dragoner från skvadronen. Livregementet till häst representerades av sekundchefen, överste Rickman von der Lancken, i spetsen för en trettio man stark kontingent samt regementets musikkår. Därutöver hade en stor skara folk samlats från trakten, liksom från Norrtälje landstorförening och Föreningen Norrtälje landstormskvinnor.

Tidningsbild från invigningen

Ceremonin inleddes med en fältgudstjänst, där prosten Herman Neander predikade under medverkan av musikkåren. Landshövding Nils Edén höll därefter ett kort minnestal, bjöd tackelset att falla, varpå överste von der Lancken å Livregementets vägnar mottog stenen. Högtidligheten avslutades med ett anförande av rådman Julius Nordin från Norrtälje.

Den avsmalnande stenen i granit har vid basen måtten $2,4 \times 1 \times 0,4$ m och avslutas med en ojämnt elliptiskt rundad topp. Under en rundel med lilla riksvapnets tre kronor är i ett nedsänkt, putsat fält inristat med sirliga bokstäver

ROSLAGS SKVADRON
av
KUNGL
LIVREGEMENTET
TILL HÄST
samlades och övades vid
VEMBLINGE
under
1600–1700 och 1800 talen

Därunder i ytterligare ett fält står

Roslagens Fornminnes-
och Hembygdsförening
reste stenen år 1932

Stenen står på en 0,5 m hög kulle, och runt går en hägnad, 4×4 m, med fyra hörnstolpar av sten, vilka är förbundna med varandra med en grov järnkätting.

Foto Eva Grafström

Tjugoett år efter stenens invigning, den 23 augusti 1953, samlades Livregementets till häst kamratförening till årsmöte i Vämlinge. Föreningens ordförande, överste Carl-Axel Torén, berättade skvadronens historia. En trupp ur regementets efterföljare Livgardesskvadronen, för tillfället förlagd till Rosersberg, paraderade. Särskilt hedrades de fem närvarande före detta indelta dragonerna, varav två, 54 Johan Berg och 100 Erik Bro, iförda uniform m/1895 i stor parad flankerade stenen.

Den forna exercisplatsen ligger numera vid sidan av bland annat en fotbollsplan i ett fritidshusområde, ägd av en privat markägare. GPS-angivelsen är 59.826194, 18.617333. Riksantikvarieämbetets beteckning är L2017:6148 (Estuna 52:1).

Uppsala (5.) skvadrons minnessten på Polacksbacken

Den femte – den yngsta – av skvadronerna vid Livregementets dragoner hade skapats efter 1834 års omorganisation av kavalleriet. Från Livkompaniet överfördes numren 102–125, från Majorens kompani numren 102–125, från Roslags kompani numren 101–103 och 105–125 samt från Norra Upplands kompani numren 1–29. Samtidigt flyttades numren 126–130 som låg i Gävleborgs län från Livkompaniet till Norra Upplands skvadron.

När Livregementet till häst genomförde mönstringar i slutet av 1600-talet skedde dessa på Kungsängen söder om Uppsala och öster om Fyrisån. Under första hälften av 1700-talet ändrades mötesplatsen till en plats söder om slottet, kallad Rännarbanan. Vid skapandet av Uppsala skvadron fastställdes dess mötesplats till Polacksbacken. Samlingsplatsen låg i ett hörn av ett barrskogsbestånd, som därefter kallades Dragonhörnet.

Andra ställen har också använts. Vid skvadronsmötet till fots 1840 skedde samling vid rusthållen nummer 49 och 50 Hässelby i Börje socken. Till flera sammankallningar anges enbart Uppsala som plats.

Livregementets till häst kamratförening under dess ordförande arvprins Gustaf Adolf gick i april 1945 ut med ett upprop till Upplands invånare för stöd med att bevara minnet av indelningsverket i landskapet, bland annat genom att resa minnesstenar vid de båda upplandsskvadronernas övningsplatser.

Arvprinsen vid minnesstenen

Den önskvärda platsen för en minnessten tillägnad Uppsala skvadron vore självklart i Dragonhörnet, 200 meter väster om Upplands regementets kaserner, och så blev det. Ritningen till den enkla men värdiga stenen i grå upplandsgranit från Vaksala hade uppgjorts av länsarkitekt Viking Göransson. För huggning och uppsättning svarade byggmästare Carl Hedman, tillika medlem i kamratföreningen.

Minnesmärket kunde avtäckas den 3 juni 1945 samtidigt som Upplands regemente firade regementets dag. Livregementets

till häst kamratförening hade därför kallat till årsfest i Uppsala. Omkring 200 medlemmar hade hörsammat uppropet och ställde upp klockan 12:15 framför Uppsala centralstation. Under arvprins Gustaf Adolfs befäl marscherade kamratföreningen därefter bakom regementets musikkår och standaret genom staden upp till Polacksbacken, där chefen för Upplands regemente, överste Olle Norman, tog emot.

I det strålände junivädret hade kanske 10 000 personer samlats till vad som blev en folkfest. Bland de närvarande fanns landshövding Hilding Kjellman jämte tre generalmajorer; arméinspektören Sven Ryman, överkommendanten Arvid Moberg och Rickman von der Lancken, tidigare sekundchef för Livregementet till häst. Närmast stenen utgjorde de indelta livdragonerna, furirerna Jan Erik Alm, Funbo socken, och Johan G:son Broo, Bro, flankörer. En pluton karolinerklädda indelta knektar gav en uppvisning i karolinsk exercis med musketerare och pikenerare, lystrande till kommandoord som "fördubblen edra leder" och "vänster svängning".

Ceremonin inleddes av Livregementets till häst musikkår och därefter steg arvprins Gustaf Adolf fram till stenen för invigningstalet. "Denna sten avtäckes över en av de gamla skvadronerna vid Livregementets till häst dragoner. Det är K 1:s kamratförening, som tagit initiativet här till, men värdefull hjälp vid insamlingen av de erforderliga penningmedlen har lämnats från många håll, och vi tacka dem alla."

Därefter kallade prinsen fram den äldste närvarande tidigare chefen för Uppsala skvadron, Reinhold von Essen, och skvadronens siste chef, Pontus von Rosen, att ta av täckelset från stenen. Livregementets till häst sekundchef, överste Carl-Axel Torén, gav en överblick över det uppländska rytteriets historia. Det var Gustav Vasas uppländska ryttarfana som kom att utgöra stommen till Livregementet till häst. Efter ett utropat "Leve för Upplands ryttare!", blåste musikkåren en ryttarsignal från trettioåriga kriget.

Livdragonerna Jan Erik Alm (1868–1950) och Johan G:son Broo (1880–1960)

Kamratföreningen samlade sig efteråt till årsmöte med efterföljande middag i Arméns underofficersskolas matsal, allt medan regementsmusiken underhöll. Direktör Kristian Bergström, som skänkt föreningens nya standar, och professor Herman Flodkvist, en gång värnpliktig livdragon och initiativtagare till bevarandet av indelningsverkets minne, belönades med Livregementets till häst förtjänstmedalj.

Stenens mått är 2,5 × 0,9 × 0,45 m och texten lyder

ÅT
MINNET AV
UPSALA
SKVADRON
AV KUNGL.
LIVREGEMENTETS
DRAGONER

UPPLÄNSKT
RYTTERI
HAR HÄR AV ÅLDER
VAPENÖVATS

KUNGL. LIVREGEMENTETS TILL HÄST
KAMRATFÖRENING RESTE STENEN
1945

Foto Sten Yondt

Stenen står på mark tillhörig Uppsala kommun. Dess GPS-angivelse är 59.839832, 17.644671. Riksantikvarieämbetets beteckning är L1941:3335 (Uppsala 397:1).

Livkompaniet

Efter beredskapstidens upphörande 1945 var tiden mogen för ett upprop med en vädjan om bidrag till att hugfästa minnet av Livkompaniet och på samma gång komma ihåg och hedra ortens karolinska ryttare. De sex Märstabor som stod bakom var godsägare Erik Westholm på Sätuna, fjärdingsman Ernst Fagerberg, handelsman John Hallenberg, arrendator Helmer Fredriksson på Arenberga, landstingsman Johan Wilhelm Eklund samt den tidigare livhusaren, rusthållsryttaren och järnvägstjänstemannen Ivar Käll i Furubo. De såg framför sig en minnessten som skulle ”huggas av uppländsk granit, lika hård som de uppländska ryttarna voro en gång i tiden”.

Framför allt var det Käll som var den aktive. Medan arrendatorn Fredriksson avstod från all nyttjanderätt av den tilltänkta platsen, en berghäll, vände sig Käll till ägaren Uppsala akademiförvaltning med förhoppningen om att inget

hinder skulle möta för en minnessten. Vid det laget var stenen redan beställd i Uddevalla för leverans till försommaren 1946. För finansieringen stod den lokala insamlingen med vissa bidrag från kamratföreningarna vid K 1 och K 3.

Den hängivne Käll förväntade sig en stor folkfest vid minnesstenens invigning som var satt till den 11 augusti 1946. Han förvarnade landsfiskalen i Knivsta distrikt att en betydande samling åskådare med bilar och större fordon, kanske 500 personer och därtill 200–300 militärer, varav en stor del till häst, antagligen skulle sluta upp om vädret vore gynnsamt. Käll föreslog därför att ett par polismän skulle finnas på plats för att ordna parkering och upprätthålla ordningen i övrigt. Det var ännu oklart om arvprins Gustaf Adolf skulle förrätta avtäckningen men som reserv fanns general Henry Peyron, tidigare sekundchef och kavalleriinspektör.

Det gick inte i alla delar som Käll hade tänkt sig. På invigningsdagen hade ett tåg avgått klockan 11:05 från Stockholm C och anlänt till Märsta klockan 11:54. Då hade vädrets makter slagit till med "ett verkligt blixthanfall med åska och slagregn i skön förening", och folkmassan hade dröjt sig kvar i stationshuset, ovillig att gå ut i ruskvädret. När det till slut skedde marscherade två karoliner i täten i 1694 års uniform, med svart, trekantig hatt, kornblå vapenrock, praktfullt älghudskyller och gula kraghandskar. Därefter följde musikkåren från Livregementet till häst och en hederspluton ur Märsta, Norrsunda, Knivsta och Odensala hemvärnsområden.

Överste Carl-Axel Torén med karoliner och trumslagare

Vid platsen för stenen väntade en dyvåt skvadron ur regementet som ridit genom regnet från Steninge slott där den bivackerat under natten. Sammanlagt hade ett tusental personer samlats med representanter för kamratföreningarna från K 1, K 3 och I 3 i främre ledet. Klockan 13 när ceremonin var tänkt att börja stod alltjämt regnet ”som en mjölkvit ridå över de brungula vetefälten”. Till slut övergick skyfallet i ett stilla duggregn och programmet kunde börja.

Handelsman John Hallenberg hälsade välkommen och tackade särskilt Käll och Fagerberg för deras insatser. Kanske var det vädret som avskräckt både prins och general, för därefter tog sekundchefen för Livregementet till häst, överste Carl-Axel Torén, till orda. Efter ett snabbt och intressant tvärsnitt genom det ursprungliga regementets historia från 1500-talet till nutid, bjöd Torén tackelset att falla. Kyrkoherde Wilhelm Palm i Odensala förrättade därefter korum, skvadronen och hemvärnsplutonen genomförde förbimarsch, och musikkåren spelade *Marcia Carolus Rex och Vår Gud är oss en väldig borg*.

Monumentet består av en minnessten av röd granit med måtten $2,0 \times 0,77 \times 0,3$ m som står på ett granitblock, $0,96 \times 0,3 \times 0,5$ m, förankrat i betong. Stenen omgärdas av en kätting som är fastgjord i fyra mindre granitpelare i fyrkant. På två slipade ytor har stenen inskriptionerna

LIVKOMP AV
KUNGL LIVREG
TILL HÄST
HADE HÄR SIN MÖTES-
OCH ÖVNINGSPLATS
ÅREN 1687–1791

och nedanför

SENTIDA EFTERFÖLJARE
OCH BYDGEN
RESTE STENEN ÅR 1946

Initiativtagaren Ivar Käll (1893–1970) vid monumentet med kanoner

Kullen strax bakom stenen kallades tidigare Kvarnbacken och fram till 1900-talets början stod här Sätuna kvarn. Efter att Husby-Ärlinghundra hembygds- och fornminnesförening hade bildats 1952 avstyckades marken där monumentet står och inköptes av föreningen året efter. Med regeringens godkännande kunde föreningen 1954 från Arméförvaltningens tygavdelning köpa in två 8,4 cm kanoner m/1894 utan eldskärm för 50 kronor stycket. Dessa anlände från Boden till Märsta station den 13 juli 1954 och placerades vid minnesmärket.

Platsen är sedan dess känd som Kanonkullen och försågs också med en flaggstång. Tankar fanns på att bygga en hembygdsgård där, och såväl en spannmålsbod från 1700-talet som en rustkamarbod från Odensala placerades invid monumentet. Istället kom hembygdsföreningen att samla sig kring Täppavallen intill Husby skola, dit kanonerna flyttades 1971 och bodarna 1975. Kanonerna såldes 1985 till Kvibergs militärhistoriska museum i Göteborg.

Foto Thomas Eckered

Hembygdssföreningen äger och vårdar alltjämt minnesmärket. GPS-angivelsen är 59.632111, 17.850889. Riksantikvarieämbetets beteckning är L2016:1651 (Husby-Ärlinghundra 6:1).

Norra Upplands (4.) skvadron

Skvadronen hade enligt uppgifter från 1695 och 1740 som samlingsplats Ärentuna kyrka och senare Svista i Bälinge socken. Till 1870 ska Gamla Uppsala på Storgårdens mark ha nyttjats. Vid markarbeten norr om kyrkan har betsel och hästskor påträffats som tillhört ryttarmunderingar från 1800-talet.

Till 1849 års rekryt- och remontmöte samlades skvadronen vid Svista, medan exercisskvadronen 1851 skulle samlas i Gamla Uppsala. Någon gång verkar också skvadronen ha samlats vid Hov gästgivargård i Rasbo socken, och till regementsmötet 1875 skulle inställelse ske vid Polacksbacken. Hästådermöten för skvadronen har skett i Uppsala, vid Vattholma bruk och vid Österbybruk.

Norra Upplands skvadron var efter 1945 den enda återstående av Livregementets dragoners fem skvadroner utan en minnessten på den gamla mötesplatsen. Drivande krafter för att täcka denna lucka var Livregementets

till häst kamratförening genom främst dess ordförande, överste Carl-Axel Torén samt professor Herman Flodkvist. Kostnaden som täcktes av föreningen uppgick till 920:41 kr, vilket efter konsumentprisindex motsvarar ungefär 22 000 kr i 2024 års penningvärde.

Inte minst eftersom dragontorpen inom Norra Upplands skvadron legat tätare just kring Uppsala än på andra håll, beslöts att placera stenen i Gamla Uppsala på Storgårdens mark strax öster om järnvägen, i vägskälet mellan Vattholmavägen och Ärnävägen. Denna sten utfördes i samma modell som Uppsala skvadrons, och även här låg länsarkitekt Viking Göransson och byggmästare Carl Hedman bakom.

Inför avtäckningen, som skedde den 13 juni 1949, hade

Livregementets till häst kamratförening förlagt sin årssammankomst till Gamla Uppsala och slöt upp med omkring 150 medlemmar. Bland de särskilt inbjudna märktes de tidigare livdragonerna, generalerna Pehr Janse och Henry Peyron samt överste Carl Björnstierna och regementets sekundchef, överste Henrik Wrede. Andra gäster var landshövding Hilding Kjellman, försvarsområdesbefälhavaren överste Sigfrid

Dragoner flankerar stenen under sekundchefens tal

Gyllengahm samt cheferna för Arméns underofficersskola, överste Axel Grewell, respektive Upplands flygflottilj, överste Knut Lindahl. Men de som framför allt väckte uppmärksamhet bland de talrika besökarna var de fyra indelta ryttarna, 69 Jan Erik Alm, 100 Johan G:son Broo, 7 Carl Olof Frisk och 87 Anders Vilhelm Vester, alla över 80 år, som bildade hedersvakt vid stenen, naturligtvis iförda den ljusblå dragonuniformen.

Upplands regementets musikkår under musikdirektör Göte Granström medverkade under hela tiden. Ceremonin inleddes som sig bör med korum förrättat av kyrkoherde Teodor Carlsson, Gamla Uppsala, och därefter avtäckte ordföranden, överste Torén, stenen. Efter ett kort anförande över det uppländska rytteriets historia, mottog kyrkoherde Carlsson stenen som representant ur styrelsen för häradsdomare E. E. Erikssons donationsfond som för framtiden skulle vårda minnesmärket. Slutligen defilerade kamratföreningen och hemvärnet i Gamla Uppsala förbi.

Inskriften på stenen vars mått är $2,9 \times 1,05 \times 0,5$ m lyder

ÅT
MINNET AV
NORRA UPLANDS
SKVADRON
AV KUNGL.
LIVREGEMENTETS
DRAGONER

I GAMLA UPSALA BY
HAR SKVADRONEN SAMLATS
TILL UPPBROTT FÖR
VAPENÖVNING OCH
RIKETS FÖRSVAR

KUNGL. LIVREGEMENTETS TILL HÄST
KAMRATFÖRENING RESTE STENEN
1949

Då Uppsala kommun sålde Storgården hamnade stenen på privatägd mark. Den flyttades därför i augusti 2019 omkring 100 åt nordväst till kommunal mark strax intill den forna järnvägsövergången. GPS-angivelsen är 59.898010, 17.635061. Riksantikvarieämbetets beteckning är L1941:2975 (Uppsala 126:1).

Foto: Ola Jonsson